

ETELÄ-SAVON
MAAKUNTALIITTO

Pohjois-Karjalan
MAAKUNTALIITTO

Pohjois-Savon liitto
Regional Council of Pohjois-Savo

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Liikennevirasto

Itä-Suomen liikennestrategia

Itä-Suomen elinkeinoelämän ja asukkaiden tarpeita palveleva uuden sukupolven liikennejärjestelmä

Itä-Suomen elinkeinoelämän ja asukkaiden tarpeita palveleva uuden sukupolven liikennejärjestelmä

Liikennejärjestelmä on murroksessa ja sen tasapainoa muuttavat kilpailun lisääntyminen, normien muutokset ja julkisen sektorin resurssien väheneminen. Julkisen sektorin rooli pienenee ja muuttuu mahdollistajaksi. Kansalaiset ja yritykset toimivat nykyistä enemmän liikennejärjestelmän kehittäjinä. Muutokset korostavat liikennejärjestelmän asiakaslähtöistä kokonaissuunnittelua liikenne- ja kulkumuotokohtaisen suunnittelun sijaan.

Tulevaisuuden liikennejärjestelmä muodostuu palveluiden, infrastruktuurin ja tiedon kokonaisuudesta. Itä-Suomen liikennestrategian tavoitteena on alueen kannalta tärkeimpien kuljetusten kustannustehokkuuden parantaminen sekä arjen liikkumisen ja matkustamisen helpottaminen. Kärki-toimenpiteet ovat raaka-ainekuljetusten kannalta tärkeiden teiden liikennöitävyyden turvaaminen ja uudet monipuoliset liikennepalvelut arjen matkoja varten. Liikkumista ja kuljetuksia helpottamaan kehitetään reaaliaikaista tietoa hyödyntäviä mobiileja palveluita.

Liikennejärjestelmän palvelutason ylläpito ja kehittäminen edellyttää väylänpidon resurssien tarkkaa kohdentamista, lisää yrittäjälähtöisyyttä liikennepalveluiden tuottamisessa ja teknologian mahdollisuuksien aktiivista hyödyntämistä.

Itä-Suomen liikennestrategia antaa suunnan liikennejärjestelmän kehittämiseksi seuraaville vuosikymmenille Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakuntien alueella. Strategia on kaikkien toimijoiden yhteinen ja se on laadittu laajassa yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Kaiken lähtökohdana ovat olleet keskeisimmät asiakastarpeet, joiden perusteella päämäärät ja tavoitteet on asetettu. Strategia on hyväksytty aluekehityslain mukaisesti maakuntahallituksissa. Strategian käytäntöön viemiseksi kaikki toimijat toteuttavat linjauksia sekä omassa toiminnassaan että yhdessä laadittavien toimenpidesuunnitelmien kautta. Liikennevirasto on osallistunut strategian valmisteluun ja se on laadittu yhtä aikaa Liikenneviraston pitkän tähtäyksen suunnitelman - Liikenne kohti tulevaa - kanssa.

Itä-Suomessa on paljon vahvuuksia - mutta myös haasteita

Itä-Suomessa tuotetaan yhä enemmän raaka-aineita ja jalostettuja tuotteita omaan käyttöön, muualle Suomeen sekä vientiin. Itä-Suomen vahvuutena ovat runsaat puuvarannot, jotka ovat kasvattaneet merkitystään metsä- ja bioenergiainvestointien lisääntyessä. Puun uudenlaiset hyödyntämistavat sekä jalostuslaitokset lisäävät varsinkin paikallista liikennettä puunhankinta-alueilla. Elintarviketuotannon osalta Itä-Suomella on valtakunnallisten markkinoiden lisäksi merkittävää vientiä Venäjälle. Maatalouden kehittymisen ja tehostumisen myötä maatalouden suuryksiköitä syntyy kauemmas pääväyliltä. Kaivokset laajentavat toimintaansa ja raaka-aineita sekä jalostettuja tuotteita kuljetetaan vesi-, rauta- ja maanteitse jalostuslaitoksille sekä satamiin.

Itä-Suomen maantieteellinen sijainti sekä aluerakenne tuovat haasteita liikkumiselle ja mahdollisuuksia elinkeinoille. Venäjän läheisyys ja kulku-yhteydet luovat suuria mahdollisuuksia Itä-Suomen elinkeinoelämälle. Asutuskeskukset ovat historian aikana sijoittuneet vesistöjen ääreen. Vesistöisyys on aiheuttanut Itä-Suomelle tyypillisen hajautuneen aluerakenteen laajoine maantie- ja yksityistieverkkoineen sekä mahdollistanut houkuttelevan vapaa-ajanasumisen ja matkailuelinkeinojen syntymisen. Alue- ja väestörakenteen vuoksi Itä-Suomessa henkilöautolla on vahva ja välttämätön asema myös tulevaisuudessa. Pitkät etäisyydet ja hajautunut aluerakenne aiheuttavat haasteita pitkämatkaisten joukkoliikennepalveluiden järjestämiseen.

Asuminen ja palvelut keskittyvät aiheuttaen monenlaisia liikkumistarpeita sekä taajamissa että haja-asutusalueilla. Kaupungistuminen jatkuu ja vapaa-ajan liikkuminen lisääntyy, mikä aiheuttaa tarvetta uudentyypisille liikkumispalveluille sekä olosuhteiden parantamiselle. Palveluiden keskittyminen lisää liikkumistarvetta erityisesti alueilla, joilta palvelut poistuvat. Valtion joukkoliikennerahoituksen vähentyessä kuntien rahoitusvastuu kasvaa erityisesti haja-asutusalueen liikkumispalveluiden järjestämisessä.

Väestö ikääntyy. Ikääntyminen on yksi koko Suomessa vallitsevista voimakkaista muutostrendeistä. Liikkumispalveluiden sekä kotiin vietävien palvelujen rooli korostuu palvelutarpeen kasvaessa ja tuettaessa kotona asumista. Kuntaliitokset sekä sosiaali- ja terveysalan järjestelyt aiheuttavat lisätarvetta liikennepalveluiden järjestämiseen.

Nykyrahoituksella liikenneväylien kunto heikenee yhä nopeammalla vauhdilla. Samanaikaisesti yhä suuremmat kuljetusyksiköt asettavat vaatimuksia väylien, siltöjen ja lossien kantavuuksille. Ilmastonmuutoksesta aiheutuvat arvaamattomat sekä poikkeavat keliolosuhteet nopeuttavat väylien kunnan heikkenemistä. Ilmastonmuutos saattaa aiheuttaa pidemmällä aikavälillä olosuhteiden normalisoitumisen tasolle, jota ennen on pidetty poikkeavana.

Läpäisevät periaatteet sisältyvät kaikkiin tavoitteisiin

Liikkumisolosuhteet ovat turvalliset ja esteettömät

Liikennejärjestelmän ja maankäytön suunnittelun yhteensovitus toteuttaa viisasta yhdyskuntarakennetta

Liikennejärjestelmä on tehokas, taloudellinen, kilpailukyinen ja kansainvälisesti integroitunut

Vähähiilisyys ja ekotehokkuus edistävät ympäristömyötäistä liikennejärjestelmää

Mobiilit palvelut helpottavat liikkumista ja kuljetusten optimointia

Päämäärät ja tavoitteet antavat suunnan liikennejärjestelmän kehittämiselle

Liikkuminen ja kuljettaminen on turvallista

Elinkeinoelämän kuljetukset ovat kustannustehokkaita

Liikkumistarpeiden tyydyttämiseen on realistisia vaihtoehtoja

Liikennejärjestelmän palvelutasoa mitoittaviksi asiakastarpeiksi on valittu arjen liikkumistarpeet ja raaka-ainekuljetukset. Ne ovat merkittäviä asiakastarpeita, joiden tyydyttäminen palvelee kaikkea liikkumista ja kuljettamista. Kolmas tärkeä näkökulma ovat pitkät matkat ja kuljetukset, joissa korostuu säästötavuus. Tietoliikenneyhteydet ja tietoon perustuvat palvelut tukevat sekä elinkeinoelämää että liikkuja.

Maito-, raakapuu- ja bioenergiakuljetukset on priorisoitu koska ne ovat Itä-Suomelle tyypillisiä ja lisääntyviä kuljetuksia, jotka käyttävät väylaverkkoa myös pääteiden ulkopuolella. Nämä kuljetukset ovat suuria, painavia ja liikkeellä ympäri vuoden ja ympäri vuorokauden. Näiden kuljetusten määrittämä palvelutaso riittää maaseudulla myös muille kuljetuksille sekä vakituisten ja vapaa-ajan asukkaiden henkilöautomatkoille.

Palvelutasoa mitoittavia arjen matkoja ovat koulu-, opiskelu-, työ- ja asiointimatkat. Nämä matkat ovat välttämättömiä päivittäisiä matkoja. Arjen matkoja tehdään kaikilla kulkumuodoilla, mutta alueesta riippuen kulkutapavaihtoehtojen määrä vaihtelee. Arjen matkojen mitoittama palvelutaso ei vastaa kaikkien vapaa-ajan matkojen tarpeeseen.

Pitkissä matkoissa ja kuljetuksissa korostuu matka-ajan ennakoitavuus. Henkilöautomatkoilla korostuvat lisäksi nopeus ja sujuvuus. Joukkoliikennematkoilla merkittäviä palvelutasotekijöitä ovat matka-aika, hinta sekä matkaketjujen helppous ja hallittavuus.

Tavoitteet ja ensiaskeleet kohti tavoitteita

Elinkeinoelämän kuljetukset

Raakamaidon päivittäinen keräilyketju on toimintavarma

- Parannetaan hoidon ajoitusta ja kohdennetaan ylläpitotoimenpiteitä tärkeimmille keräilyreiteille.
- Hyödynnetään maidonkeräilytietoa tienpidossa ja luovutetaan reaaliaikaista kunnossapitotietoa toimijoiden käyttöön.

Energiatuotannon biopolttoaine- ja turvekuljetukset ovat täsmällisiä

- Kohdennetaan ylläpitotoimia turve- ja biopolttoainekuljetusten terminaalien ja käyttöpaikkojen välisille reiteille.
- Turvataan turve- ja biopolttoainekuljetukset kehittämällä tiestön hoidon ajoitusta.

Metsäteollisuuden puukuljetusketju turvaa häiriöttömän tuotannon

- Keskitetään ylläpitotoimet raakapuun kuljetusten kannalta tärkeille teille.
- Toteutetaan välivarastointipaikkoja ja kehitetään yhteistyössä toimintamalleja terminaalitarpeisiin vastaamiseksi.
- Kehitetään tieverkkoa, jossa HCT-rekkojen (ylisuuret) käyttö on kokonaistaloudellisesti edullista järjestää.

Käytössä on useampia kustannustehokkaita kuljetusvaihtoehtoja

- Edistetään kilpailun syntymistä rautatie- ja vesikuljetuksissa.
- Edistetään rata- ja ratapihahankkeiden toteutumista.
- Edistetään Saimaan kanavan investointien toteutusta.

Logistiikkayhteistyö tukee tehokkuutta ja synergiaetujen saavuttamista

- Kehitetään pk-yritysten logistiikkayhteistyötä ja -osaamista.
- Keskitetään paljon liikennettä aiheuttavia ja toisistaan hyötyviä toimintoja maankäytön suunnittelun keinoin.
- Yhdistetään haja-asutusalueilla kuljetusvirtoja kustannustehokkuuden lisäämiseksi.

Pitkämatkan kuljetusten matka-aika on ennakoitavissa

- Suunnitellaan uusi maankäyttö siten, että paikallinen liikenne ei heikennä kuljetusten sujuvuutta pääteillä.
- Säilytetään päätiestön hoitotaso ja pidetään se mahdollisimman tasalaatuisena.
- Edistetään päätieverkon kärkihankkeiden toteutumista.
- Edistetään tilusjärjestelyjä, jotta maatalousliikennettä saadaan vähennettyä pääteillä.
- Kehitetään liikenneolosuhte- ja häiriötiedottamista ja tiedottamista vaihtoehtoisista reiteistä.

Toimivat ja nopeat tietoliikenneyhteydet tukevat yritystoimintaa

- Rakennetaan nopeat kiinteät yhteydet mahdollisimman kattavasti maakuntien alueille.
- Kiinteän yhteyden ulkopuolisille alueille muodostetaan langaton verkko.
- Edistetään nopeiden langattomien tietoliikenneyhteyksien saamista pääteiden varteen.

Ihmisten liikkuminen

Arjen matkoja varten on käytettävissä liikkumista helpottavia palveluita sekä taajamissa että haja-asutusalueilla

- Edistetään aidosti kilpaillun liikenteen palvelumarkkinan syntymistä.
- Yhdistellään lakisääteisiä henkilökuljetuksia ja avointa joukkoliikennettä sekä tavarakuljetuksia tehokkaiksi kokonaisuuksiksi.
- Kunnat ja valtio yhdistävät voimansa sekä liikennepalveluiden suunnittelussa että rahoituksessa.
- Yhdistetään liikkumisen suunnittelu tehokkaasti osaksi kaikkien palveluiden suunnittelua.
- Kokeillaan rohkeasti uudenlaisia konsepteja liikennepalveluiden tuottamiseen.

Kävely ja pyöräily taajamissa on helppoa ja turvallista

- Suunnitellaan ja toteutetaan asuinympäristöt siten, että arjen lähipalvelut on saavutettavissa kävelen ja pyörällä.
- Suunnitellaan taajamat ja keskustat kävely- ja pyöräilylähtöisesti ja rauhoitetaan alueita kävelylle ja pyöräilylle.
- Toteutetaan kaupunkiin nopeita ja suoria pyöräily-yhteyksiä.
- Varmistetaan keskeisimpien väylien jatkuvuus, käytettävyys ja turvallisuus.
- Kehitetään myönteistä pyöräilykulttuuria.

Päivittäiset matkat on mahdollista tehdä joukkoliikenteellä kaupunkiseuduilla sekä suurimpien taajamien ja keskuskaupunkien välillä

- Parannetaan avoimen joukkoliikenteen vuorotarjontaa ja tarjotaan edullisia yhteiskäyttöisiä lipputuotteita.
- Kokeillaan uudenlaisia syöttöliikennepalveluja.
- Maankäytön suunnittelulla edistetään joukkoliikennettä tukevan yhdyskuntarakenteen syntymistä.

Ikääntyneille on kotona asumisen mahdollistavat liikkumis- ja kuljetuspalvelut

- Yhdistetään ovelta-ovelle -kuljetuksia tehokkaammiksi kokonaisuuksiksi.
- Tarjotaan autottomille ikääntyneille asiointiyhteyksiä kysyntää vastaavasti.
- Kehitetään palveluiden helppokäyttöisyyttä, informaation selkeyttä ja riittävyttä.

Henkilöautomatkat maakuntakeskusten välillä ja rajanylityspaikoille ovat ennakoitavia, sujuvia ja nopeita

- Toteutetaan pieniä ja tehokkaita tiestön parantamistoimenpiteitä.
- Edistetään päätieverkon kärkihankkeiden toteutumista.
- Lisätään reaaliaikaisen tiedon saantia liikennetilanteesta, häiriöistä ja tien kunnossapito- ja hoitotoimenpiteistä.

Pitkänmatkan joukkoliikenteessä vuorotarjonta paranee, matka-aika lyhenee ja hinnat ovat kohtuullisia

- Parannetaan matkaketjujen sujuvuutta kehittämällä liityntä- ja jatkoyhteyksiä ja aikataulujen yhteensopivuutta.
- Edistetään kilpailun markkinaehtoisien liikenteen syntymistä.
- Edistetään rata-, ratapiha- ja kalustoinvestointien toteutumista.

Liikkumisen ajantasainen informaatio on helposti ja mobiilisti saatavissa

- Kehitetään tarvelähtöisiä informaatiopalveluita ja hakeudutaan kokeiluihin yhteistyössä alan kehittäjien kanssa.
- Toteutetaan kaupunkiseuduilla liikkumisen mobiileja tietopalveluita.
- Avataan tietoa sekä asiakkaiden että palveluntuottajien käyttöön.
- Edistetään liikkujien ja ajoneuvojen tuottaman tiedon hyödyntämistä palveluiden kehittämisessä.

Matkojen ostaminen on helppoa ja ”liput” ovat yhteiskäyttöisiä

- Kehitetään vaivattomia yhteiskäyttöisiä matkalippuja.
- Edistetään mobiilia maksamista ja matkatili-tyyppisten palveluiden kehittämistä.

Matkaketjun solmupisteissä kulkutavan vaihtaminen ja liityntä sujuvaa

- Parannetaan toimijoiden yhteistyönä solmupisteitä toiminnallisina kokonaisuuksina kehittämällä informaatiota, liikenneympäristöä ja esteettömyyttä.

Paraneeko palvelutaso?

Elinkeinoelämän kuljetukset

- Raaka-ainekuljetusten palvelutaso keskeisillä reiteillä paranee hieman. Muilla reiteillä tiestön kunto huonontuu ja hoito vaikeutuu. Kelirikko tulee lisääntymään. Riskinä on että koko tiestön kunto huononee, mikäli rahoitus tai sen ostovoima vähenevät.
- Kuljetusten ennakoitavuus paranee, kun tietoa häiriöistä ja liikenneolosuhteista on helpommin saatavissa. Häiriöitä aiheuttavien tekijöiden määrää saadaan hieman vähennettyä.
- Kilpailu rautatiekuljetuksissa avautuu ja lisää kuljetusvaihtoehtoja osalle yrityksistä. Rata- ja vesiliikenteen kilpailuasema suhteessa maantiekuljetuksiin ei parane ilman investointeja.
- Logistiikkayhteistyön ja -osaamisen lisääntyminen parantaa pk-yritysten kuljetuskustannusten hallintaa. Kehitys riippuu yritysten panoksesta, mutta myös siitä löytyykö toimijoita, jotka koordinoivat kehittämistä ja tuovat yrityksiä yhteen.
- Tietoliikenneyhteydet paranevat haja-asutusalueella. Kiinteää verkkoa ei kaikkialle kuitenkaan saada. Mikäli laajakaistahankkeet eivät saa julkista tukea, kattavuus jää puutteelliseksi. Mobiiliverkko kehittyy sinne, missä on markkinoita.

Ihmisten liikkuminen

- Henkilöliikennepalveluiden taso pystytään säilyttämään. Avoimia uudenlaisia liikennepalveluita tulee pikku hiljaa tarjolle yhä useammalle sekä kaupungissa että maaseudulla. Kaupunkiseuduilla joukkoliikenteen nykyisen palvelutason parantaminen etenee asteittain. Mikäli joukkoliikennerahoitus laskee edelleen, eikä uusia toimintamalleja saada kehitettyä, palvelutaso laskee.
- Asuinympäristöjen ja keskustojen kävely- ja pyöräily-ystävällisyys, sujuvat ja hyvin hoidetut väylät sekä reitityspalvelut lisäävät kävelyn ja pyöräilyn helppoutta ja turvallisuutta.
- Henkilöautoliikenteen sujuvuus ja nopeus paranevat paikallisesti kehittämishankkeiden ja pienten parantamistoimenpiteiden avulla. Riskinä on, että sujuvuus ja turvallisuus huonontuvat entisestään, mikäli investointeja ei voida riittävästi tehdä.
- Pitkänmatkaisen joukkoliikenteen tarjonta monipuolistuu ja lippujen hinnat laskevat, mikäli kilpailu lisääntyy. Junamatkustajien matka-aika lyhenee pitkällä aikavälillä. Mikäli rata-, ratapiha- ja kalustoinvestoinnit eivät toteudu, junaliikenteen nopeutuminen viivästyy.
- Informaation ja sen hyödyntämisen saralla tapahtuu paljon kehitystä ja informaatiopalvelut tulevat paranemaan selvästi. Liikenne- ja tietopalveluiden kehittymisellä on huomattavia vaikutuksia arjen liikkumiseen, mutta kehityksen vauhti on vaikeasti ennakoitavissa.
- Yhteiskäyttöisten helposti hankittavien lippujen tavoite on kova, mutta sitä kohti edetään askel kerrallaan. Moninainen toimijakenttä luo haasteita yhteiskäyttöisyydelle ja ostamisen helppoudelle, mutta myös solmupisteiden kehittämiseksi. Solmupisteiden palvelutaso paranee yksittäisissä kohteissa.

YHTEYSTIEDOT

Strategiasta antavat lisätietoja:

Pohjois-Savon ELY-keskus

Petri Keränen

p. 0295 026 727, petri.keranen@ely-keskus.fi

Airi Muhonen

p. 0295 026 747, airi.muhonen@ely-keskus.fi

Etelä-Savon maakuntaliitto

Jarmo Vauhkonen

p. 040 723 6760, jarmo.vauhkonen@esavo.fi

Marko Tanttu

p. 044 770 0488, marko.tanttu@esavo.fi

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Pasi Pitkänen

p. 0400 832 572, pasi.pitkanen@pohjois-karjala.fi

Jyrki Suorsa

p. 050 466 8511, jyrki.suorsa@pohjois-karjala.fi

Pohjois-Savon liitto

Paula Qvick

p. 044 714 2646, paula.qvick@pohjois-savo.fi

Santtu Tenhunen

p. 044 714 2612, santtu.tenhunen@pohjois-savo.fi

Liikennevirasto

Teija Snicker-Järvinen

p. 029 534 3610, teija.snicker-jarvinen@liikennevirasto.fi

Kuvat

Patrick Hublin

Maritta Räsänen

Kuopio, 2015

Julkaisu ja esite ovat saatavissa sähköisessä muodossa osoitteessa <https://www.ely-keskus.fi/web/ita-suomen-liikennestrategia-2015>